

Maa- ja metsätalousministeriön lausunto valtioneuvoston ruokapoliittisesta selonteosta kansallisesta ruokastrategiasta (VNS 1/2026 vp)

Maa- ja metsätalousministeriö kiittää mahdollisuudesta tulla kuultavaksi ja esittää lausuntonaan seuraavaa.

Valtioneuvoston ruokapoliittinen selonteko perustuu joulukuussa 2025 valmistuneeseen kansalliseen ruokastrategiaan, joka on laadittu poikkihallinnollisesti laajassa yhteistyössä ruokajärjestelmän toimijoiden kanssa. Selonteon tarkoituksena on tarjota eduskunnalle ja valtioneuvostolle kokonaiskuva ruokajärjestelmän nykytilasta sekä linjata strategiset tavoitteet järjestelmän kehittämiseksi vuoteen 2040 mennessä.

Selonteon keskeisenä tavoitteena on vahvistaa Suomen ruokajärjestelmän taloudellista, ekologista, sosiaalista ja kulttuurista kestävyttä. Ruokastrategian visiona on ”Onnellisen ruuan maa – Suomesta maailman johtava kestävien ruokajärjestelmien kehittäjä ja uudistaja”. Tämä edellyttää, että ruokajärjestelmä on kannattava ja reilu, huoltovarma sekä luonnon kantokyvyn rajoissa toimiva. Samalla ruokakulttuurin tulee olla rikasta ja ruuan edistää väestön hyvinvointia.

Strategian vision toteutuminen perustuu Suomen olosuhteisiin soveltuviin, eri mittakaavan ruuantuotannon malleihin. Kiertotalouteen nojaava, kestävyttä ja huoltovarmuutta vahvistava tuotanto lisää ruoka-alan arvonalistusta ja mahdollistaa sekä elintarvikeviennin kasvun että kotimaisen, turvallisen ja kohtuuhintaisen ruuan saatavuuden. Paikallisiin arvoketjuihin perustuva tuotanto tukee maaseudun elinvoimaa ja monipuolista tulonmuodostusta.

Ruokapoliittinen selonteko tukee hallituksen ja eduskunnan strategista keskustelua sekä luo yhteisen tilannekuvan ruokajärjestelmän kehittämistarpeista. Selonteossa tunnistetut teemat muodostavat perustan kansalliselle toimeenpanosuunnitelmalle ja ohjaavat politiikkatoimia tilanteessa, jossa ruokajärjestelmä kohtaa samanaikaisesti ympäristöön, talouteen ja turvallisuuteen liittyviä haasteita. Selonteko toimii myös pohjana vuoden 2027 jälkeisen maatalouspolitiikan tavoitteiden määrittelylle.

Selonteossa tunnistetaan suomalaisen ruokajärjestelmän kytkökset geopoliittisiin muutoksiin ja kriiseihin, kuten pandemiat, Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan sekä laajemmat viimeaikaiset geopoliittiset muutokset, jotka heijastuvat muun muassa epävakautena kansainvälisessä kaupassa, kriittisten tuotantopanosten saatavuuden ongelmina sekä vaikutuksina ruokaturvaan. Suomen ruokajärjestelmä on myös vahvasti sidoksissa EU:n yhteiseen maatalouspolitiikkaan (CAP) että kansainvälisiin kauppasopimuksiin. Kytkökset korostavat ruokajärjestelmän kaksijakoista luonnetta: se on yhtä aikaa globaaleihin verkostoihin integroitunut ja niistä haavoittuva.

Ruokapoliittisessa selonteossa kansallisesta ruokastrategiasta ruokajärjestelmän tuotantopanosten kansainväliset riippuvuudet ja geopoliittiset kytkennät tulevat erityisesti huomioiduksi strategisessa päämäärässä **Huoltovarma, iskunkestävä ja**

ilmastonmuutokseen sopeutuva ruokajärjestelmä. Selonteko korostaa taloudellisesti kannattavan, monimuotoisen ja alueellisesti hajautetun ruuantuotannon ja -jalostuksen merkitystä. Huoltovarmuutta vahvistavat tuotantopanosten omavaraisuus, hajautettu ja uusiutuva energiantuotanto sekä valkuaisomavaraisuuden parantaminen. Selonteko tunnistaa ruokajärjestelmän merkittävän riippuvuuden tuontipanoksista (esim. energia, lannoitteet, rehut), mikä on keskeinen haaste koko sektorille. Tämä riippuvuus nähdään erityisen kriittisenä huoltovarmuuden ja tuotannon jatkuvuuden kannalta, minkä vuoksi strategiassa korostetaan omavaraisuuden lisäämistä tuotantopanoksissa, riskienhallinnan vahvistamista ja tuotannon jatkuvuuden turvaamista.

Päämäärä **Kannattava ja reilu ruokajärjestelmä** tavoitteena on erityisesti arvonlisän kasvattaminen koko ruokaketjussa ja vahvistaa ruoka-alan houkuttelevuutta. Erityisesti alkutuotannon kannattavuuden heikkous on myös huoltovarmuus- ja omavaraisuuskysymys, koska ilman kannattavaa maatalouden liiketoimintaa, alkutuotanto vähenee ja sitä kautta taas riippuvuus globaalista ruokamarkkinasta kasvaa. Maataloustuotannon kannattavuus on suoraan kytköksissä myös siihen, kuinka maatalousyritykset voivat tehdä huoltovarmuuden ja omavaraisuuden vahvistamiseen liittyviä investointeja ja muutoksia tuotantotavoissa.

Strateginen päämäärä **Luonnon kantokyvyn vahvistaminen** korostaa ruuantuotannon riippuvuutta ympäröivästä luonnosta. Tämä päämäärä on myös ruuantuotannon huoltovarmuuskysymys. Tässä päämäärässä on tunnistettu kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen sekä luonnon monimuotoisuuden turvaaminen. Tämä edellyttää päästövähennysten mittaamisen, raportoinnin ja todentamisen kehittämistä, vaikuttavia kannustimia toimijoille, energiatehokkuuden parantamista sekä monimuotoisuutta lisäävien tuotantomenetelmien laajempaa käyttöönottoa. Ekologisesti kestävä ruokajärjestelmä vahvistaa kansallista ruokaturvaa ja luonnon kantokykyä. Ekokriisien kuten ilmastonmuutoksesta johtuvien sään ääri-ilmiöiden vaikutukset pystytään hallitsemaan paremmin monipuolisen ja paikallisiin tuotantopanoksiin perustuvan maataloustuotannon avulla.

Päämäärä **rikas ja elinvoimainen ruokakulttuuri** on myös merkityksellinen huoltovarmuuden ja omavaraisuuden näkökulmasta. Ruokakulttuurin kehittäminen kytkeytyy kansalaisten halukkuuteen tuntea ylpeyttä kotimaisesta ruuasta ja ruokakulttuurista sekä halua hankkia kotimaista ruokaa, joka puolestaan kytkeytyy vahvasti kotimaisen ruuan kysyntään ja sen tuotantoon.

Toimeenpano ja seuranta

Kansallisen ruokastrategian toimeenpanoa varten valmistellaan ensimmäinen toimeenpanosuunnitelma, jossa määritellään strategian kiireellisimmät toimenpiteet sekä muutospolut vuoteen 2040 ja toimet kaudelle 2026–2030.

Strategian toimeenpanon ja seurannan keskeiseksi rakenteeksi perustetaan työvaliokunta ja ruokaneuvosto, joiden tehtävänä yhdessä on varmistaa strategisten tavoitteiden toteutuminen ja seurata toimeenpanosuunnitelman etenemistä. Ruokaneuvoston ja työvaliokunnan työtä tukevat ohjelmakokonaisuuksiin perustettavat teemaryhmät, joissa ruokajärjestelmän toimijat yhdessä vaikuttavat ohjelmien toteuttamiseen sekä toimenpiteiden keskinäisen vaikuttavuuden seuraamiseen. Ruokajärjestelmän toimijoiden yhteistyön vahvistamiseksi ruokastrategian toimeenpanossa mukana olevien toimijoiden kesken järjestetään vuosittain ruoka-alan yhteistyöfoorumi.